

УДК 332.1,351,352,353
JEL: R10; R11; R12; R13; R50; R58; H70
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-9-114-123>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗАГРОЗ У КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ (ТЕРИТОРІАЛЬНИМ) РОЗВИТКОМ В УКРАЇНІ

©2025 СЕМИГУЛІНА І. Б., ЯРОШЕНКО І. В.

УДК 332.1,351,352,353
JEL: R10; R11; R12; R13; R50; R58; H70

Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Теоретичні та практичні підходи до формування класифікації загроз у контексті управління регіональним (територіальним) розвитком в Україні

Забезпечити ефективність управління регіональним (територіальним) розвитком неможливо без володіння ситуацією про існуючі загрози. Отже, потреба у проведенні на постійній основі детального моніторингу й аналізу інформації про наявність, динаміку змін, закономірності виникнення, фактори впливу на їх формування, можливості усунення тощо є важливою. Представлене в наукових дослідженнях широке та різноманітне визначення загроз і різноманітність видів робить доцільним узагальнення таких матеріалів і спробу класифікувати види загроз із позиції їх впливу на соціально-економічний розвиток конкретної території та власне населення з метою подальшого вибору стратегічних пріоритетів, формування та реалізації програм і проєктів, використання відповідного інструментарію в досягненні ефективності публічного управління розвитком регіону, що є особливо актуальним в умовах триваючої війни рф проти України, а також відбудови територій і регіонів країни в період післявоєнного відновлення. Метою статті є аналіз, оцінка й узагальнення наявних теоретичних і практичних підходів до формування класифікації загроз у контексті управління регіональним (територіальним) розвитком в Україні, зокрема в умовах воєнної та повоєнної відбудови. У матеріалах статті досліджено сучасні підходи до наявних різновидів загроз на основі аналізу окремих напрямів їх впливу; напрацьовано й узагальнено матеріали стосовно подальшого формування пропозицій щодо узагальненої класифікації загроз регіонального (територіального) розвитку на засадах поєднання широкого кола їх особливостей і взаємних впливів один на одного, з метою подальшого використання в процесі управління просторовим розвитком в Україні.

Ключові слова: загроза, дестабілізуючий чинник, класифікація загроз, регіональний (територіальний) розвиток, публічне управління, регіон, територія, громада, регіональна політика, політика відновлення.

Табл.: 2. **Бібл.:** 23.

Семигуліна Ірина Борисівна – кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: isemigulina@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9523-3322>

Ярошенко Ігор Васильович – кандидат економічних наук, завідувач відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: iyaroshenko@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7107-5550>

UDC 332.1,351,352,353
JEL: R10; R11; R12; R13; R50; R58; H70

Semygulina I. B., Yaroshenko I. V. The Theoretical and Practical Approaches to Forming a Classification of Threats in the Context of Regional (Territorial) Development Management in Ukraine

Ensuring the efficiency of regional (territorial) development management is impossible without a clear understanding of existing threats. Therefore, there is a crucial need for continuous detailed monitoring and analysis of information regarding their presence, changes over time, patterns of emergence, influencing factors, possibilities for mitigation, and so on. The broad and multifaceted definitions of threats presented in scientific studies, along with the variety of types, make it appropriate to summarize these materials and attempt to classify types of threats from the perspective of their impact on the socioeconomic development of a specific territory and its population, with the aim of subsequently selecting strategic priorities, the formation and implementation of programs and projects, and the use of appropriate tools to achieve efficient public administration in regional development, which is particularly relevant in the context of the ongoing russian federation war against Ukraine, as well as the reconstruction of the country's territories and regions during the post-war recovery period. The aim of this article is to analyze, evaluate, and summarize existing theoretical and practical approaches to developing a classification of threats in the context of managing regional (territorial) development in Ukraine, particularly under conditions of wartime and post-war reconstruction. The article examines contemporary approaches to the existing types of threats based on the analysis of different aspects of their impact; it develops and summarizes materials to further formulate proposals for a generalized classification of regional (territorial) development threats, based on combining a broad range of their characteristics and mutual influences, with the aim of their subsequent use in the process of managing spatial development in Ukraine.

Keywords: threat, destabilizing factor, threat classification, regional (territorial) development, public administration, region, territory, community, regional policy, recovery policy.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 23.

Semygulina Iryna B. – Candidate of Sciences (Economics), Research Associate of the Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: isemigulina@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9523-3322>

Забезпечити ефективність управління регіональним (територіальним) розвитком неможливо без володіння ситуацією про існуючі загрози. Отже, потреба у проведенні на постійній основі детального моніторингу й аналізу інформації про наявність, динаміку змін, закономірності виникнення, фактори впливу на їх формування, можливості усунення тощо є важливою.

Представлене в наукових дослідженнях широко та різнобічне визначення загроз і різноманітність видів робить доцільним узагальнення таких матеріалів і спробу класифікувати види загроз з позиції їх впливу на соціально-економічний розвиток конкретної території та власне населення з метою подальшого вибору стратегічних пріоритетів, формування та реалізації програм і проєктів, використання відповідного інструментарію в досягненні ефективності публічного управління розвитком регіону, що є особливо актуальним в умовах триваючої війни РФ проти України, а також відбудови територій і регіонів країни в період післявоєнного відновлення.

Зазначена тематика досліджень широко представлена в роботах вітчизняних науковців, зокрема: Варналія З., Власюка О., Гейця В., Хаустової В., Трушкіної Н., Корнаш Ю., Вигодованець Ю., Сухорукова А., Полякової О., Белікової Н., Тур О., Іванової О., Луценко Ю., Демченко К. та ін., проте характеризується індивідуальністю пріоритетів у виборі напрямів наукового вивчення матеріалів. Однак, враховуючи широту і багатоаспектність представлених робіт, доцільним залишається системний і комплексний підхід до узагальнення різновидів загроз для подальшого формування класифікаційних ознак за напрямками та пріоритетами, що відповідають сучасним умовам регіонального (територіального) розвитку в Україні.

Метою статті є аналіз, оцінка й узагальнення існуючих теоретичних і практичних підходів до формування класифікації загроз у контексті управління регіональним (територіальним) розвитком в Україні, зокрема в умовах воєнної та повоєнної відбудови.

Завдання статті полягають у дослідженні сучасних підходів до наявних різновидів загроз на основі аналізу окремих напрямів їх впливу; напрацювання й узагальнення матеріалів з метою подальшого формування пропозицій щодо узагальненої класифікації загроз регіонального (територіально-

го) розвитку на засадах поєднання широкого кола їх особливостей і взаємних впливів один на одного, та з метою подальшого використання в процесі управління просторовим розвитком в Україні.

Сучасні обставини довготривалого військового стану в країні впливають на вибір пріоритетності досліджуваних питань, які, перш за все, стосуються аналізу, оцінки, узагальнення інформації щодо існуючих загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, зокрема для життєдіяльності країни в цілому, для конкретного регіону, території в складі регіону, для населення, що на них проживає, в процесі реалізації напрямів політики регіонального (територіального) управління, які доцільно розглядати через взаємозв'язок елементів системи досягнення певних цілей, а саме:

- ✦ узагальнення першочерговості ваги загроз безпеці життєдіяльності суспільства й особистості, зокрема під впливом війни та наслідків, що з нею пов'язані;
- ✦ оцінка впливу інституціональних загроз на спроможності влади щодо організації ефективного управління регіональним (територіальним) розвитком в умовах існуючих проблем і небезпек та потреби їх попередження і подолання;
- ✦ наявність інфраструктурних загроз для можливостей забезпечення механізму управління регіональним (територіальним) розвитком, створення гідних умов функціонування та життєдіяльності всіх складових інфраструктури;
- ✦ здатність подолання економічних загроз в умовах війни з метою пошуку можливостей формування конкурентного, інвестиційно привабливого середовища для розвитку регіону (території) в перспективі відновлення та відбудови;
- ✦ спроможність вирішення широкого кола соціальних загроз через створення належних умов для забезпечення якісного та комфортного простору життєдіяльності власного населення;
- ✦ пошук можливостей для мінімізації екологічних загроз, у тому числі спричинених війною та її наслідками, з метою формування екологічного безпечового простору для суспільства та всіх його членів.

Потреба в актуалізації інформації щодо наявних загроз за різними напрямками в процесі управління регіональним (територіальним) розвитком визначає доцільність її постійного оновлення та моніторингу, що в подальшому дозволяє визначати власні територіальні спроможності при формуванні стратегічних пріоритетів, складанні програм і проектів розвитку, пошуку інструментів для їх реалізації, прийнятті відповідних управлінських рішень [23; 24]. Інформація щодо різновидів загроз за напрямками безпеки, представлених у наукових дослідженнях, узагальнена в *табл. 1*.

У дослідженнях різних науковців актуальність вибору видів загроз представлена з позиції їх значення для тематики дослідження, проте дозволяє оцінити масштаби різновидів.

Питання створення безпечних умов функціонування для кожної людини нерозривно пов'язані із потребою постійного відстеження процесів виникнення та розвитку протиріч у державі та (або) суспільстві, що виникають під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, та які згодом можуть виявитися середовищем для виникнення різного роду небезпек і загроз, з метою їх попередження, пошуку можливостей ефективного управління цими процесами, швидкого реагування, прийняття належних управлінських рішень.

Аналіз наукових публікацій підтверджує широту та різноспрямованість матеріалів стосовно вивчення видів загроз, що мають безпосередній вплив на безпечність функціонування в усіх сферах життєдіяльності людини як особистості та її значення для безпечного функціонування всередині суспільства. Питання визначення класифікації загроз за різними сферами, видами, категоріями, напрямками прояву тощо носить багатоаспектний характер і підтверджує різностороннє значення для формування безпекового стану окремої людини, суспільства, що її оточує, країни, громадянином якої вона є, у внутрішньому та зовнішньому середовищі, з позиції єдиного цілого, отже, потребує розгляду через взаємодію впливів одне на одного [1].

Відповідно до конституційних засад в Україні під безпекою особистості розуміється захищеність її життя, здоров'я, прав, свобод, майна, честі, гідності тощо. В сучасній науковій літературі пропонуються до розгляду такі характеристики, як: захищеність умов, що забезпечують реалізацію прав і свобод особи та можливості для її саморозвитку; стан захищеності людини від факторів небезпеки на рівні особистих інтересів і потреб; соціальна захищеність людини, що забезпечує схоронність самої людини та її окремих життєво важливих функцій відповідно до можливостей суспільства [1].

Спираючись на міжнародну позицію, зокрема ООН, серед різновидів людської безпеки, що піддаються впливу загроз, виділяються: економічна (скорочення бідності); продовольча (доступ до їжі); здоров'я (доступність медичної допомоги, подолання недуг і епідемій); навколишнього середовища (захист від екологічних катастроф, забруднення природного середовища); особиста (фізична безпека від тортур, воєнних дій, домашнього насильства, інше); співтовариства (збереження культурних цінностей, традицій, етносу); політична (гарантування громадянських і політичних прав і свобод, відсутність політичного переслідування) тощо [1].

Суспільна безпека розглядається через позицію захисту життєво важливих інтересів окремих громадян від загроз, що виникають у різних сферах життєдіяльності суспільства, зокрема воєнній, продовольчій, екологічній, економічній, енергетичній, громадській, інформаційній та інших. Взаємозв'язок і взаємодія всіх видів безпеки між собою підтверджує неможливість відокремлення об'єктів безпеки людини та суспільства [2].

Прикладом порушення функціоналу суспільних та (або) особистих безпекових систем на всіх рівнях публічного управління (державному, регіональному, місцевому, на рівні громади) є той факт, що в умовах тривалої збройної агресії з боку РФ проти України, як різновиду сучасного воєнного територіального конфлікту в Європі, під загрозою знищення або часткового пошкодження опиняються не лише військові та оборонні об'єкти, а всі сфери життєдіяльності країни, регіонів, власного населення, а саме, інституції, інфраструктура, економіка, екологія, соціум тощо, бо вони є нерозривно пов'язаними між собою [19; 20].

По відношенню до національної безпеки питання існуючих загроз розглядається через виявлення можливого негативного (з позицій інтересів особистості, суспільства чи держави) впливу на інтереси, умови та можливості реалізації, систему відносин, що може бути здійснена різними чинниками, процесами та способами (природними, соціальними, економічними) як реальними (вже існуючими), так і потенційними. Відповідно до визначення загроз як умов, чинників, певних дій пропонується використання комплексного підходу до класифікації загроз національній безпеці в розрізі її складових, а саме, воєнній, енергетичній, економічній, фінансовій, демографічній, соціальній, продовольчій, екологічній, інформаційній, етнічній, інтелектуальній, науково-технічній безпеці – як подальшої основи при формуванні стратегічних і програмних документів на різних рівнях публічного управління [3].

Види загроз за напрямками безпеки, представлені в наукових дослідженнях

Види загроз	Автор(-и)
<i>Загрози особистій безпеці:</i> економічні (бідність); продовольчі (доступ до їжі); здоров'я (медична допомога, захист від хвороб); навколишнє середовище (екологічні катастрофи, забруднення); особистість (тортури, воєнні дії, домашнє насильство); співтовариство (культурні традиції, етнічні групи); політичні (громадянські та політичні права і свободи), інші	Ю. Луценко
<i>Загрози суспільній безпеці:</i> воєнні, продовольчі, екологічні, економічні, енергетичні, громадські, інформаційні, інші	О. Корнієвський
<i>Загрози національній безпеці:</i> воєнні, енергетичні, економічні, фінансові, демографічні, соціальні, продовольчі, екологічні, інформаційні, етнічні, інтелектуальні, науково-технічні тощо	В. Хаустова, Н. Трушкіна
<i>Загрози безпеці критичної інфраструктури:</i> пошкодження, знищення або порушення в результаті навмисних терористичних актів, стихійних лих, недбалості, нещасних випадків, хакерських атак, злочинної діяльності, зловмисної поведінки, інші	О. Яременко, Я. Страхніцький
<i>Загрози економічній безпеці України в умовах війни:</i> макроекономічні (падіння ВВП, інфляція, дефіцит бюджету); фінансові (нестабільність валютного ринку, боргове навантаження); виробничі (руйнування підприємств, скорочення виробництва); зовнішньоекономічні (обмеження експорту, логістичних ланцюгів); інвестиційно-інноваційні (відтік капіталу, інвестицій); соціальні (безробіття, зниження доходів населення); продовольчі (порушення аграрного виробництва, голод) тощо	Ю. Корнаш, Ю. Вигодованець
<i>Загрози людській безпеці:</i> нерівність і бідність; міждержавні та внутрішньодержавні конфлікти, зростання біженців; масові вбивства, приниження людської гідності, етнічна ненависть, тероризм, расизм; зруйновані території лісу, забруднення сільськогосподарських угідь, забруднені річки й атмосфера, зникнення видів рослин і тварин	Л. Капіца
<i>Загрози соціальній безпеці:</i> здоров'я та населення – бойові дії на території, смертність, недостатність медичного персоналу, епідемії та пандемії, демографічне старіння, низька народжуваність; добробут і матеріальний стан – падіння рівня ВРП, бідність, інфляція, хабарництво, корупція, аварійність житлового фонду; трудові відносини – безробіття, заборгованість і затримки із виплати заробітної плати, вимушена неповна зайнятість, трудові конфлікти; соціальна згуртованість – соціальні конфлікти, недовіра до органів місцевого самоврядування, посилення криміногенної ситуації; соціокультурна безпека – соціальне сирітство, домашнє насильство, криміногенна ситуація, цифрова і соціальна нерівність	К. Демченко
<i>Загрози для регіонального розвитку:</i> територіальна нерівномірність; слабкість системи регулювання та контролю; слабкість зовнішньо-економічної позиції; диспропорція ринків праці; обмеження мобільності робочої сили; зниження обсягів бюджетного фінансування соціальної інфраструктури; проблеми в галузі корпоративного управління; недовіра до фінансових інститутів; нерозвиненість транспортної інфраструктури; корупція регіональних органів влади	А. Юрченко
<i>Загрози регіональній економічній безпеці:</i> обмеження для розвитку виробничої сфери (ресурсні, інфраструктурні, цінові, управлінські, зовнішньо-економічні, інноваційно-технологічні, інституційні); рівень забезпеченості ресурсами; відмінність в економічній політиці та механізмах її реалізації; спад виробництва; деіндустріалізація економіки; руйнування технологічного потенціалу; руйнування науково-технічного потенціалу; втрата продовольчої незалежності; негативні демографічні процеси; зростання безробіття; ослаблення трудової мотивації; зниження рівня життя населення; високий рівень злочинності; бюджетна і фінансова нестійкість; забруднення навколишнього природного середовища; антропогенні та техногенні навантаження; інші;	В. Гарькава, В. Ткач, З. Варналій, Т. Томашевський, О. Власюк, А. Сухоруков

Джерело: складено за [1–13].

Серед пріоритетів управлінської безпеки (для держави, регіону, території, громади тощо) виділяється *захист об'єктів критичної інфраструктури від загроз порушення їх функціоналу при виконанні життєво важливих функцій та послуг*, зокрема в сферах енергозабезпечення, водопостачання, водовідведення, продовольчого забезпечення, охорони здоров'я, фармації та біології, інформаційних послуг, електронних комунікацій, фінансового сектора, транспортного забезпечення, оборони, державної безпеки, правопорядку та пов'язаних функцій, судової системи, цивільного захисту, космічної діяльності та технологій, хімічної промисловості, дослідницької діяльності тощо [4].

Різновидами загроз економічній безпеці є: *макроекономічні* (падіння ВВП, інфляція, дефіцит бюджету); *фінансові* (нестабільність валютного ринку, зростання боргового навантаження); *виробничі* (руйнація підприємств, скорочення виробництва); *зовнішньоекономічні* (обмеження експорту, розрив логістичних ланцюгів); *інвестиційно-інноваційні* (відтік капіталу, скорочення інвестицій); *соціальні* (безробіття, зниження доходів); *продовольчі* (порушення аграрного виробництва, ризики неврожаю та голоду) [5].

Загрозами людській безпеці виступають: нерівність, бідність, конфлікти різних рівнів, численність біженців, руйнування території, забруднення сільськогосподарських земель, лісових, водних і атмосферних ресурсів, втрата біорізноманіття, масові вбивства, приниження людської гідності, етнічна ненависть, тероризм, расизм тощо [7].

Аналіз дестабілізуючих чинників дозволяє виділяти види загроз для соціальної безпеки, якими є: *безпека здоров'я та демографії* (наслідки бойових дій, смертність, недостатність медичних послуг, епідемії, пандемії, демографічне старіння, низька народжуваність); *добробут і матеріальне становище* (бідність, інфляція, корупція, аварійність житлового фонду); *безпека трудових відносин* (безробіття, заборгованість із виплати заробітної плати, неповна зайнятість, трудові конфлікти, пасивність молоді); *соціальна згуртованість* (соціальні конфлікти, недовіра до органів влади); *соціокультурна безпека* (сирітство, домашнє насилля, посилення криміногенної ситуації, цифрова нерівність, соціальна нерівність) [8].

Потреба в розширенні тематики сучасних досліджень регіонального (територіального) розвитку робить доцільним виділення в окрему групу *загрози регіональній безпеці*, які пропонується розглядати через призму спільного функціонування економічної, соціальної, екологічної та інституціональної підсистем, синергетичний ефект від взаємодії яких забезпечує сталий, стійкий, безпеч-

ний, конкурентоспроможний розвиток території, сприяє підвищенню інвестиційної привабливості, якості життя населення [20]. Управління ж системою регіональної безпеки на основі комплексної взаємодії вибраних підсистем, таких як правова, інституційна, економічна, інформаційна та інші, дозволяє формувати пріоритети для досягнення спільних цілей із забезпечення безпеки та захисту суспільних і національних інтересів як для окремих видів територій, так і для країни в цілому [21]. На основі узагальнення різних наукових підходів види загроз пропонується розподілити за такими категоріями (табл. 2).

Вибір категорій кожним окремим автором також залежить здебільшого від тематики представленого дослідження, натомість характеризується широтою представлення.

Найбільш поширеною для різних напрямів досліджень є ознака залежності загроз від сфери виникнення, а саме, внутрішні та зовнішні. Зовнішні виникають за межами регіону (території) та носять національний характер. Такими можуть бути політичні, воєнні, валютно-фінансові, зовнішньоекономічні, правові та інші. Внутрішні характеризують рівень спроможності регіону (території) до самозбереження, стійкості та саморозвитку, ефективність системи управління, вміння знаходити баланс інтересів при подоланні протиріч і соціальних конфліктів, можливості вибору найбільш ефективних шляхів розвитку тощо. Зовнішні та внутрішні загрози носять динамічний характер [20].

Широти використання набула класифікація видів загроз безпеці за категорією масштабності: універсальні, глобальні, міжнародні, регіональні (колективні), національні, локальні, інші [6; 8; 15; 16].

На думку Акімової Л. М. [14] стосовно аналізу стану економічної безпеки, доцільним є узагальнення загроз за більш розширеними категоріями:

- ★ *середовище виникнення* (зовнішні, внутрішні);
- ★ *інтенсивність впливу* (великі, середні, невеликі);
- ★ *зміст* (політичні, військові, соціальні, економічні, екологічні, інноваційні, інформаційні та ін.);
- ★ *масштаби вияву* (глобальні, макрорегіональні, загальнодержавні, регіональні, локальні);
- ★ *характер дії* (постійні, періодичні, тимчасові);
- ★ *значення* (першочергові, другорядні);
- ★ *можливі наслідки* (катастрофічні, критичні).

У дослідженні [3] пропонується систематизація загроз національній безпеці за такими категоріями:

Види загроз за категоріями

Категорія	Види загроз	Автор(-и)
За масштабністю	Міжнародні, національні, локальні, приватні; універсальні, глобальні, макрорегіональні, загальнодержавні, регіональні	В. Хаустова, Н. Трушкіна; В. Гарькава; Л. Акімова; К. Демченко; В. Ліпкан; В. Антошин, В. Гусєв, В. Дьомін
За ймовірністю	Реальні, потенційні	В. Хаустова, Н. Трушкіна; В. Гарькава; В. Антошин, В. Гусєв, В. Дьомін
За походженням	Зовнішні, внутрішні	В. Хаустова, Н. Трушкіна; В. Гарькава; Л. Акімова; К. Демченко; В. Антошин, В. Гусєв, В. Дьомін
За тривалістю	Довгострокові, поточні, несподівані; короточасні, тривалі, постійні	В. Хаустова, Н. Трушкіна; К. Демченко
За специфікою впливу	Прямі, непрямі; безпосередні, опосередковані	В. Хаустова, Н. Трушкіна; В. Гарькава; К. Демченко
За сферами впливу	Політичні, інформаційні, військові, психологічні, технологічні, фізичні; соціальні, економічні, продовольчі, енергетичні, транспортні, інноваційні; виробничі, експортно-імпорتنі, інституційні; демографічні, генетичні, науково-технічні, ідеологічні, інтелектуальні, сировинні; соціально-економічні, військово-економічні, науково-технічні, техногенні, екологічні	В. Хаустова, Н. Трушкіна; Л. Акімова; В. Гарькава; В. Антошин, В. Гусєв, В. Дьомін; К. Демченко
За ступенем комплексності	Поодинокі, системні	В. Хаустова, Н. Трушкіна
За характером виникнення	Об'єктивні, суб'єктивні	В. Хаустова, Н. Трушкіна; В. Гарькава; К. Демченко; В. Антошин, В. Гусєв, В. Дьомін
За рівнем порушення функціоналу	Пошкодження, знищення, порушення діяльності	В. Хаустова, Н. Трушкіна
За рівнем небезпеки	Особливо небезпечні, небезпечні, потенційно небезпечні	В. Гарькава; К. Демченко
За типовістю	Типові, індивідуальні	В. Гарькава
За терміном дії	Тимчасові, постійні, близькі, далекі; періодичні, випадкові, регулярні	В. Гарькава; Л. Акімова; К. Демченко; В. Хаустова, Н. Трушкіна
За вірогідністю	Маловірогідні, вірогідні	В. Гарькава
За можливістю прогнозування	Передбачувані, непередбачувані	В. Гарькава; К. Демченко
За наслідками	Прийнятні, незначні, катастрофічні, критичні	В. Гарькава; Л. Акімова; К. Демченко; В. Хаустова, Н. Трушкіна
За можливістю управління	Керовані, некеровані	В. Гарькава; К. Демченко
За походженням	Кримінологічні, правові, інформаційні; які виникають у процесі економічної діяльності, репутаційні, зовнішнього тиску; природні, техногенні, соціальні	В. Гарькава; М. Геєць, М. Кизим
За інтенсивністю	Великі, середні, невеликі	Л. Акімова
За значенням	Першочергові, другорядні, суттєві, несуттєві	Л. Акімова

Джерело: складено за [3; 4; 6; 8; 14–17].

- ✦ *рівень (масштаби можливих негативних наслідків):* міжнародні (глобальні та регіональні в межах регіонів світу); національні; локальні (або регіональні в межах регіонів країни); приватні (підприємства, особистість);
- ✦ *ступінь імовірності:* реальні або потенційні;
- ✦ *розташування джерела небезпеки:* зовнішні та внутрішні;
- ✦ *фактор часових змін:* довгострокові, поточні, загрози, що виникають несподівано (з'являються внаслідок впливу нерозпізнаних процесів; як наслідок недооцінювання або переоцінювання чинників);
- ✦ *специфіка впливу на об'єкти або їх системи:* прямі та непрямі;
- ✦ *переважна якість загрози:* політичні, екологічні, інформаційні, військові, психологічні, технологічні, фізичні тощо;
- ✦ *спрямованість на окремі сфери:* політичну, продовольчу, інвестиційну, енергетичну, транспортну тощо;
- ✦ *масштаби можливих збитків (за силою загрози);*
- ✦ *тимчасові та просторові координати дії;*
- ✦ *ступінь комплексності:* поодинокі та системні;
- ✦ *джерела виникнення:* об'єктивні та суб'єктивні;
- ✦ *якість матеріальних носіїв небезпек;*
- ✦ *форма вираження загроз.*

На особисту авторську думку, актуальними категоріями стосовно питання визначення загроз регіонального (територіального) розвитку, що дозволять детальніше проаналізувати й узагальнити наявні виклики та загрози по відношенню до конкретних видів територій, можуть бути враховані такі:

- ✦ *за часом впливу* – довготривалі, швидкі, постійні, тимчасові;
- ✦ *за сферами впливу* – безпекові, інституційні, інфраструктурні, економічні, соціальні, екологічні;
- ✦ *за результатом впливу* – негативні, прогнозовані, миттєві, помірні;
- ✦ *за очікуванням* – очікувані, неочікувані;
- ✦ *за пріоритетністю* – першочергові, другорядні, тимчасово відкладені;
- ✦ *за масштабом впливу* – катастрофічні, суттєві, незначні;
- ✦ *за середовищем впливу* – зовнішні, внутрішні;
- ✦ *за рівнем впливу* – критичні, високі, середні, низькі, помірні;
- ✦ *за рівнем прояву* – можливі, умовні, наявні, приховані.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи проаналізовані дослідницькі підходи стосовно різноманітності загроз і категорій, що їх характеризують, а також зважаючи на загальні процеси сьогодення, що відбуваються в українському суспільстві та всіх сферах його життєдіяльності, зокрема в умовах триваючої війни з боку РФ проти України, можна стверджувати, що вони підтверджують унеможливлення розгляду питань існуючих різновидів загроз безпеці регіонів (територій) окремо від загальної обстановки в Україні, та, навпаки, загроз безпеці всієї держави без урахування регіонального (територіального) чинника. Отже, проміжним висновком є доцільність розширення питання щодо формування класифікації загроз регіонального (територіального) розвитку за видами з урахуванням існуючих між ними взаємозв'язків, що є актуальним у процесі організації системи публічного управління різних рівнів.

Ефективність системи публічного управління залежить від своєчасності виявлення, аналізу, обліку, моніторингу та прогнозування загроз регіонального (територіального) розвитку та реалізації оперативних і довгострокових заходів із їх попередження та нейтралізації, що потребує комплексного та системного підходів.

Аналіз і оцінка загроз регіонального (територіального) розвитку на основі узагальнення інформації щодо видів загроз і взаємозв'язків між ними дозволяє в подальшому визначати стратегічні управлінські пріоритети та залучати необхідні ресурси та інструменти впливу для їх попередження й усунення з урахуванням різних типів територій, де вони мають місце.

Володіння та використання в процесі управління регіональним (територіальним) розвитком інформації щодо існуючих видів і рівнів загроз та взаємозв'язків між ними, враховуючи територіальні умови та особливості, дозволяє в подальшому оцінювати рівень конкурентоспроможності території, здатність ефективно функціонувати та розвиватися в умовах зовнішніх та внутрішніх викликів і загроз, спроможність розвивати ділову активність, інвестиційну привабливість та інноваційність, задовольняти інтереси власного населення та громади в цілому, що є особливо актуальним в умовах воєнного і повоєнного періодів відбудови України та її територій. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Луценко Ю. В. Поняття, система та класифікація видів безпеки в контексті міжнародного правопорядку. *Соціально-правові студії*. 2019. Вип. 4. С. 31–39.
DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2019-4-31-39>

2. Корнієвський О. Концепт суспільної безпеки: сучасний науково-експертний дискурс. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2009. Вип. 21. С. 103–107. URL: https://vlp.com.ua/files/21_58.pdf
3. Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Класифікація загроз національній безпеці країни. *Сучасні вектори розвитку України: забезпечення сталості та безпеки* : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28 жовтня 2024 р.). Чернігів : ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2024. DOI: https://doi.org/10.54929/conf_28_10_2024-01-02
4. Яременко О. І., Страхніцький Я. О. Теоретико-методичні основи забезпечення системи захисту критичної інфраструктури держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2022.1.38>
5. Корнаш Ю. І., Вигодованець Ю. П. Структура загроз економічній безпеці України в умовах війни. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. № 5. С. 315–329. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-287-315-329>
6. Гарькава В. Ф. Визначення загроз економічній безпеці регіону. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2019. Т. 30. № 4. С. 103–108. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-18>
7. Капица Л. Человеческая безопасность. *Экономика, право, политика и безопасность*. 2005. № 1.
8. Демченко К. О. Класифікація загроз соціальній безпеці України. *Управління розвитком соціально-економічних систем* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20–21 квітня 2023 р.). Харків: ДБТУ, 2023. С. 356–360. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/c66de9a9-11ed-420a-a346-d015f78f9c98/content>
9. Юрченко А. Ю. Розвиток теорії і практики визначення загроз економічній безпеці регіону в трансформаційній економіці. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 4. С. 240–244. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/4_ukr/38.pdf
10. Ткач В. О. Економічна безпека регіону як складова економічної безпеки держави. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка»*. 2010. Вип. 4(1). С. 113–120.
11. Варналій З., Томашевський Т. Загрози фінансовій безпеці України в умовах гібридної війни. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка*. 2019. № 3. С. 6–13. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2019/204-3/1>
12. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ, 2008. 48 с.
13. Система економічної безпеки держави : монографія / під заг. ред. А. І. Сухорукова. Київ : Стило, 2009. 685 с.
14. Акімова Л. М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1247>
15. Ліпкан В. А. Безпекознавство : навч. посіб. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. 208 с.
16. Антошкін В. К. Економічна та національна безпека регіонів. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. № 2. С. 108–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2014_2_24
17. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / за ред. В. М. Гейця. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с.
18. Домбровська С. М. Механізми інформаційної безпеки як складові державної безпеки України. *Державне управління науково-освітнього забезпечення підготовки конкурентоспроможних фахівців у сфері цивільного захисту* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. Харків, 2015. С. 282–286.
19. Труш О. О. Структурно-функціональне забезпечення територіального управління запобіганням та ліквідацією надзвичайних ситуацій (на прикладі Управління пожежної безпеки в Харківській області) : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.02. Харків, 2003. 19 с.
20. Жукова Н. В. Загрози та виклики забезпечення сталого розвитку малих міст в системі регіональної економічної безпеки України. *Науковий часопис [Українського державного університету імені Михайла Драгоманова]. Серія 18. Економіка і право*. 2015. Вип. 29. С. 66–73. URL: <https://www.chasopys.law.npu.kiev.ua/archive/29/11.pdf>
21. Помаза-Пonomarenko А. Л. Підходи до функціонування системи державного управління регіональною безпекою. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=823>
22. Семигуліна І., Ярошенко І., Красносова О., Михайленко Д., Тур О. Класифікація проблемних ситуацій у розвитку регіонів України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. No. 3. P. 350–364. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.3.56.2024.4378>
23. Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б. Чинники впливу на соціально-економічний розвиток регіонів (територій) України в умовах загроз і подолання наслідків військової агресії. *Проблеми економіки*. 2024. № 3. С. 142–148. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-142-148>

REFERENCES

Akimova, L. M. (2016). Sutnisna kharakterystyka osnovnykh zahroz v ekonomichnii bezpetsi derzhavy [The essential characteristic of the main threats in the economic security of the state]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 10. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1247>

- Antoshkin, V. K. (2014). Ekonomichna ta natsionalna bezpeka rehioniv [Economic and national security of the regions]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 2, 108–110. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2014_2_24
- Demchenko, K. O. (2023). Klasyfikatsiia zahroz sotsialnii bezpetsi Ukrainy [Classification of threats to the social security of Ukraine]. *Upravlinnia rozvytkom sotsialno-ekonomichnykh system: materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (s. 356–360). DBTU. <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/c66de9a9-11ed-420a-a346-d015f78f9c98/content>
- Dombrovska, S. M. (2015). Mekhanizmy informatsiinoi bezpeky yak skladovi derzhavnoi bezpeky Ukrainy [Mechanisms of information security as components of state security of Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia naukovy-osvitnoho zabezpechennia pidhotovky konkurentospromozhnykh fakhivtsiv u sferi tsyvilnoho zakhystu: materialy Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf.* (s. 282–286). Kharkiv.
- Harkava, V. F. (2019). Vyznachennia zahroz ekonomichnii bezpetsi rehionu [Defining threats to the economic security of the region]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya «Ekonomika i upravlinnia»*, 30(4), 103–108. <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-18>
- Heits, V. M. (Red.). (2006). *Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo* [Modeling economic security: state, region, enterprise]. VD «INZHEK». Kharkiv.
- Kapytsa, L. (2005). Chelovecheskaya bezopasnost [Human security]. *Ekonomyka, pravo, polityka y bezopasnost*, 1.
- Khaustova, V. Ye., & Trushkina, N. V. (2024). Klasyfikatsiia zahroz natsionalnii bezpetsi krainy [Classification of threats to the national security of the country]. *Suchasni vektory rozvytku Ukrainy: zabezpechennia stalosti ta bezpeky: zbirnyk materialiv II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (s. 1–2). HO «Naukovo-osvitnii innovatsiinyi tsentr suspilnykh transformatsii». https://doi.org/10.54929/conf_28_10_2024-01-02
- Kornash, Yu. I., & Vyhodovanets, Yu. P. (2025). Struktura zahroz ekonomichnii bezpetsi Ukrainy v umovakh viiny [The structure of threats to the economic security of Ukraine in the context of war]. *Aktualni problemy ekonomiky*, 5, 315–329. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-287-315-329>
- Korniievskiy, O. (2009). Kontsept suspilnoi bezpeky: suchasnyi naukovy-ekspertnyi diskurs [The concept of public security: A modern scientific and expert discourse]. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku*, 21, 103–107. https://vlp.com.ua/files/21_58.pdf
- Lipkan, V. A. (2003). *Bezpekoznavstvo* [Security Studies]. Vyd-vo Yevrop. un-tu. Kyiv.
- Lutsenko, Yu. V. (2019). Poniattia, systema ta klasyfikatsiia vydiv bezpeky v konteksti mizhnarodnoho pravoporiadku [Concept, system and classification of types of security in the context of international law and order]. *Sotsialno-pravovi studii*, 4, 31–39. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2019-4-31-39>
- Pomaza-Ponomarenko, A. L. (2015). Pidkhody do funktsionuvannia systemy derzhavnoho upravlinnia rehionalnoi bezpekoiu [Approaches to the functioning of the system of state administration of regional security]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 3. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=823>
- Semyhulina, I., Yaroshenko, I., Krasnonosova, O., Mykhailenko, D., & Tur, O. (2024). Klasyfikatsiia problemnykh sytuatsii u rozvytku rehioniv Ukrainy [Classification of problem situations in the development of Ukrainian regions]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3, 350–364. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.56.2024.4378>
- Sukhorukov, A. I. (Red.). (2009). *Systema ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [The system of economic security of the state]. Stylos. Kyiv.
- Tkach, V. O. (2010). Ekonomichna bezpeka rehionu yak skladova ekonomichnoi bezpeky derzhavy [Economic security of the region as a component of the economic security of the state]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*, 4(1), 113–120.
- Trush, O. O. (2003). *Strukturno-funktsionalne zabezpechennia terytorialnoho upravlinnia zapobihanniam ta likvidatsiei nadzvychainykh sytuatsii (na prykladi Upravlinnia pozhezhnoi bezpeky v Kharkivskii oblasti)* [Structural and functional support of territorial management of prevention and liquidation of emergency situations (on the example of the Fire Safety Department in the Kharkiv region)] (Avtoref. dys. kand. nauk z derzh. upravlinnia, 25.00.02). Kharkiv.
- Varnalii, Z., & Tomashevskiy, T. (2019). Zahrozy finansovii bezpetsi Ukrainy v umovakh hibrydnoi viiny [Threats to financial security of Ukraine in the context of hybrid war]. *Visnyk KNU imeni Tarasa Shevchenka*, 3, 6–13. <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2019/204-3/1>
- Vlasiuk, O. S. (2008). *Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku* [Theory and practice of economic security in the system of science about economics]. Kyiv.
- Yaremenko, O. I., & Strakhnitskyi, Ya. O. (2022). Teoretyko-metodychni osnovy zabezpechennia systemy zakhystu krytychnoi infrastruktury derzhavy [Theoretical and methodological foundations of providing a system of protection of the critical infrastructure of the state]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 1. <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2022.1.38>
- Yaroshenko, I. V., & Semyhulina, I. B. (2024). Chynnyky vplyvu na sotsialno-ekonomichnyi rozvytok rehioniv (terytorii) Ukrainy v umovakh zahroz i podolannia naslidkiv viiskovoi ahresii [Factors influencing the socio-economic development of regions (territories) of Ukraine in the face of threats and over-

coming the consequences of military aggression]. *Problemy ekonomiky*, 3, 142–148.

<https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-142-148>

Yurchenko, A. Yu. (2016). Rozvytok teorii i praktyky vyznachennia zahroz ekonomichnoi bezpetsi rehionu v transformatsiinii ekonomitsi [Development of theory and practice of identifying threats to the economic security of the region in a transformational economy]. *Ekonomika i suspilstvo*, 4, 240–244. https://economyandsociety.in.ua/journals/4_ukr/38.pdf

Zhukova, N. V. (2015). Zahrozy ta vyklyky zabezpechenia staloho rozvytku malykh mist v systemi rehionalnoi ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Threats and challenges to ensuring sustainable development of small towns in the system of regional economic security of Ukraine]. *Naukovyi chasopys [Ukrainian derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova]. Serii 18. Ekonomika i pravo*, 29, 66–73. <https://www.chasopys.law.npu.kiev.ua/archive/29/11.pdf>

УДК 334.025.2

JEL: Q01; R50; R59

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-9-123-131>

ВПРОВАДЖЕННЯ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ESG ДЛЯ АНАЛІЗУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

©2025 ЗАМАСЛО О. Т., БУРКАЛО Ю. М.

УДК 334.025.2

JEL: Q01; R50; R59

Замасло О. Т., Буркало Ю. М. Впровадження нефінансової звітності ESG для аналізу сталого розвитку територіальних громад в умовах повоєнного відновлення

Метою статті є ґрунтовне дослідження процесу впровадження ESG-звітності за європейськими стандартами звітності зі сталого розвитку (ESRS). Проведено детальний огляд умов нефінансової звітності для комплексного висвітлення екологічного та соціального аспектів діяльності підприємств в Україні з урахуванням вимог Директиви про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD) та національного розпорядження № 1015-р «Про схвалення Стратегії запровадження підприємствами звітності зі сталого розвитку». Особлива увага приділена аналізу концепції сталого розвитку держави, а також викликам і перспективам інтеграції нефінансової звітності ESG у поточну діяльність територіальних громад у процесі їхнього відновлення. У результаті дослідження проаналізовано ключові положення нормативно-правової бази з питань впровадження ESG-звітності в Європейському Союзі та Україні, визначено рівень готовності підприємств до впровадження нефінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів та охарактеризовано основні перешкоди та ризики, що заважають ефективному використанню принципів ESG суб'єктами українського бізнесу та територіальними громадами. Обґрунтовано актуальність дослідження з огляду на глобальні тенденції, зокрема в питаннях підвищення ролі корпоративної та соціальної відповідальності бізнесу, зростання значення екологічного захисту, декарбонізації та переходу до «зеленої економіки», а також упровадження практик сталого розвитку підприємств для забезпечення конкурентоспроможності на міжнародному ринку. У статті запропоновано пріоритетні напрями сталого розвитку підприємств, розроблено рекомендації щодо формування нормативно-правової бази, а також визначено основні особливості, ключові переваги та недоліки впровадження системи нефінансової звітності для українського бізнесу з метою його інтеграції в міжнародний ринок.

Ключові слова: ESG-звітність, сталий розвиток, територіальна громада, повоєнне відновлення.

Табл.: 2. **Бібл.:** 15.

Замасло Ольга Теодорівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: olha.zamaslo@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7128-8425>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/S-4632-2019>

Буркало Юліанна Михайлівна – бакалавр, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: yuliannaburkalo@gmail.com

UDC 334.025.2

JEL: Q01; R50; R59

Zamaslo O. T., Burkalo Yu. M. Implementing Non-Financial ESG Reporting for the Analysis of Sustainable Development of Territorial Communities in the Context of Post-War Recovery

The aim of this article is to conduct an in-depth study of the process of implementing ESG reporting based on the European Sustainability Reporting Standards (ESRS). A detailed review has been carried out of the conditions for non-financial reporting to comprehensively address the environmental and social aspects of enterprise activities in Ukraine, taking into account the requirements of the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) and national decree No. 1015-p «On Approval of the Strategy for the Implementation of Sustainability Reporting by Enterprises». Special attention is given to analyzing the conception of the country's sustainable development, as well as the challenges and prospects of integrating ESG non-financial reporting into the ongoing activities of territorial communities during their recovery process. The study analyzed the key provisions of the regulatory framework regarding the implementation of ESG reporting in the European Union and Ukraine, assessed the readiness of enterprises to adopt non-financial reporting according to international standards, and identified the